

BIULETYN

KOŁA MIŁOŚNIKÓW DZIEJÓW GRUDZIĄDZA
KLUB „CENTRUM” SPÓŁDZIELNI MIESZKANIOWEJ

R. X: 2012
Data odczytu: 1.2.2012

Nr 5 (310)
Data wydania: 1.2.2012

=====

870. spotkanie

Wiesław Błachnio

100 rocznica urodzin Józefa Błachnio

W 2012 roku przypada setna rocznica urodzin Józefa Błachnio – historyka, krajoznawcy, społecznika, miłośnika zabytków, publicyisty, a przede wszystkim popularyzatora szeroko pojętej wiedzy o regionie.

Józef Błachnio urodził się 21 sierpnia 1912 roku w Symferopolu na Krymie. Jego ojciec Władysław pochodził z rodziny ziemiańskiej mającej swoje posiadłości w rejonie Sobolewa i Helenowa niedaleko Warszawy. W okresie międzywojennym był maszynistą kolejowym. Rodzice Józefa w 1922 roku osiedlili się w Grudziądzu. Tu ukończył szkołę podstawową. Miał starszego brata i młodszą siostrę. Już w 1928 roku, w wieku szesnastu lat, wstąpił do Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego, pogłębiając swoje zainteresowania u boku księdza dra Władysława Łęgi i Henryka Gašiorowskiego. Ta młodzieńcza pasja, rozwijana i pogłębiania, miała mu towarzyszyć przez całe życie.

Pracę zawodową rozpoczął w 1929 roku jako rejestrator w kancelarii adwokackiej Tadeusza Kisielewskiego, w której pracował do momentu otrzymania powołania do wojska. Lata od 1933 do 1935, to okres służby wojskowej, którą rozpoczął w stopniu szeregowca w 8 Dywizjonie Żandarmerii w Toruniu, a zakończył w stopniu kaprała w Centrum Wyszkolenia Żandarmerii w Grudziądzu.

Pracę zawodową kontynuował od 1935 roku jako magazynier w Lotniczej Szkole Strzelania i Bombardowania w Grudziądzu aż do czasu przeniesienia jej do Dębina. Następnie krótko pracował na stanowisku referenta w Urzędzie Skarbowym we Włocławku. W kwietniu 1939 roku został zatrudniony w Grudziądzu w nowo otwartej Szkole Ligi Obrony Powietrznej i Przeciwważowej, w której pracował do sierpnia 1939 roku.

Przez cały czas czynnie rozwijał swoje pasje, uczestnicząc w działaniach Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego (od 1938 roku jako członek Zarządu).

W dniu 22 sierpnia 1939 roku został zmobilizowany do wojska w stopniu plutonowego rezerwy 65 Pułku Piechoty wchodzącego w skład 16 Dywizji Piechoty gen. Mikołaja Bołtucia. Brał udział w wojnie obronnej. Dostał się do niewoli, z której udało mu uciec w trakcie nocnego marszu. Na krótko powrócił do Grudziądza. W tym okresie ukrywał się w schowku piwnicy rodzinnego domu. W listopadzie 1939 roku zmarła jego pierwsza żona Marta (obelisk ku jej pamięci znajduje się w alei ofiar września 1939 roku na cmentarzu parafialnym w Grudziądzu).

W wyniku denuncjacji 10 lutego 1940 roku został aresztowany przez Gestapo i po czterech miesiącach przebywania w areszcie niemieckim ze względu na fakt, że miał troje

małych dzieci, został zwolniony i przesiedlony na tereny Generalnego Gubernatorstwa do Sobolewa. Następnie przeniósł się do Biłgoraja (oryginalny dokument dotyczący wysiedlenia znajduje się w zbiorach grudziądzkiego muzeum). Tam poznał swoją drugą żonę Leokadię z domu Kapica, z którą zawarł w grudniu 1942 roku związek małżeński.

Do czasu wyzwolenia tych terenów wykonywał różne prace. W listopadzie 1944 roku został powołany do II Armii Wojska Polskiego. W lutym 1945 został ranny. Po zakończeniu II wojny światowej 2 sierpnia 1945 roku zdemobilizowano go w stopniu sierżanta.

Do Grudziądza powrócił wraz z rodziną w kwietniu 1945 roku.

Już 15 kwietnia został powołany przez delegata Rządu na stanowisko kierownika – kustosa muzeum miejskiego z siedzibą przy ulicy Legionów. Natychmiast przystąpił do zabezpieczania istniejących zbiorów i przygotowywania eksponatów do stałych wystaw. Uroczyste otwarcie muzeum nastąpiło 17 lutego 1946 roku. Dnia 9 września 1946 roku muzeum zlustrował dyrektor Naczelnej Dyrekcji Muzeów i Ochrony Zabytków profesor Stanisław Lorentz, wysoko oceniając funkcjonowanie placówki.

Należy również wspomnieć, że w okresie od 1945 do 1948 był pierwszym powojennym kierownikiem biblioteki powiatowej w Grudziądzu.

Na początku lat pięćdziesiątych rozpoczął starania o pozyskanie nowej siedziby dla muzeum. W wyniku jego starań władze zaaprobowaly i przyznały środki finansowe na odbudowę i adaptację dla potrzeb muzealnictwa gmachu dawnego klasztoru benedyktynek. W dniu 21 lipca 1956 roku nastąpiło uroczyste otwarcie nowego muzeum miasta Grudziądza.

Józef Błachnio był kustoszem i kierownikiem tej placówki do 30 czerwca 1958 roku. Począwszy od 1 lipca 1958 roku kierownictwo muzeum przejął Herbert Wilczewski, a po nim kolejno Zbigniew Czerski oraz Jerzy Feldman.

W ostatnich pięciu latach życia Józef Błachnio pełnił funkcję Kierownika Działu Historycznego i Etnograficznego Państwowego Muzeum w Grudziądzu.

Jako zapalony turysta i krajoznawca łączył ściśle pasję z pracą, przejeżdżając setki kilometrów na rowerze – najpierw marki *Mifa*, a potem *Diament* – w poszukiwaniu eksponatów do muzeum.

Już od początku lat pięćdziesiątych pogłębiał swoją wiedzę zawodową. Uczestniczył w wielu kursach i sympozjach naukowych z dziedziny muzealnictwa, zabytkoznawstwa, etnografii. W 1966 roku podjął studia zaoczne na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu im. Mikołaja Kopernika w Toruniu. Ich efektem była praca magisterska pod tytułem *Rzemiosło na Ziemi Chełmińskiej w okresie rządów krzyżackich w XIII i XIV wieku*. Niestety nie zdążył już jej obronić.

Dnia 27 listopada 1968 roku czworo pracowników grudziądzkiego muzeum, wracając *Nyską* z podróży służbowej z Włocławka, uległo wypadkowi. Za kierownicą siedział Jerzy Feldman ówczesny dyrektor muzeum. Około godziny 18⁰⁰ w okolicach Chełmna samochód uderzył w tył stojącej na poboczu ciężarówki *Star*, ulegając częściowemu zmiżdżeniu. Józef Błachnio zginął na miejscu, trzy pozostałe osoby doznały ciężkich obrażeń. Zmarły pozostawił w wielkim bólu żonę Leokadię oraz czwórkę dzieci: Wiesława, Grażynę, Henryka oraz Ewę.

Na przestrzeni dwudziestu kilku lat intensywnej działalności zawodowej, społecznej oraz popularyzatorskiej Józef Błachnio pozostawił po sobie imponującą spuściznę.

W 1953 roku doszło do utworzenia grudziądzkiego oddziału Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze, a Józef Błachnio został pierwszym prezesem Zarządu Oddziału. Przez piętnaście lat pełnił różne funkcje we władzach Zarządu. Organizował niedzielne wycieczki krajoznawcze: kolejowe, rowerowe, autokarowe, statkami wiślanymi i piesze dla mieszkańców Grudziądza. Wygłaszał liczne prelekcje i odczyty zwłaszcza dla żołnierzy Ludowego Wojska Polskiego. Był też wieloletnim członkiem Zarządu Okręgu PTTK w Bydgoszczy. Od 1956 roku pełnił funkcję społecznego opiekuna PTTK nad zabytkami.

Był założycielem i prezesem Koła Przewodników Turystycznych PTTK. Posiadał uprawnienia przewodnika I klasy i pilota wycieczek turystycznych. Za działalność na niwie turystyki i krajoznawstwa został w dniu 2 grudnia 1956 roku odznaczony przez Zarząd Główny PTTK Złotą Odznaką PTTK, a 24 października 1966 roku Ministerstwo Kultury i Sztuki uhonorowało go Srebrną Odznaką za opiekę nad zabytkami.

Należał do członków-założycieli Polskiego Towarzystwa Historycznego i w okresie 1956-1968 pełnił różne funkcje w Zarządzie Towarzystwa.

Józef Błachnio jako historyk i badacz dziejów Grudziądza i Ziemi Chełmińskiej był bardzo twórczym publicystą. Już w 1948 roku wydał drukiem swoją pierwszą pracę pod tytułem *Monografia powiatu grudziądzkiego*, następnie w 1950 roku – *Nazwy i godła ważniejszych miejscowości w dawnym województwie chełmińskim*, w 1951 – *Kronikę miasta Grudziądza*, w 1962 –

Zabytki powiatu chełmińskiego, w 1963 – *Zabytki powiatu brodnickiego*, w 1965 – *XX lat powiatu grudziądzkiego*.

Był współautorem trzech wydań przewodnika *Grudziądz i okolice*, który wydano kolejno w latach 1954, 1965 i 1968. W sumie był autorem ponad czterdziestu prac wydanych samoistnie oraz publikowanych w czasopiśmie fachowych, takich jak *Biuletyn Muzeum* czy *Rocznik Grudziądzki*.

Należał w latach 1961-1968 do Komitetu Redakcyjnego *Rocznika Grudziądzkiego*.

Na łamach lokalnej prasy – *Gazety Pomorskiej* i *Ilustrowanego Kuriera Polskiego* – opublikował łącznie ponad czterysta pięćdziesiąt artykułów zwłaszcza w ramach poczytnej serii *Czy wiecie, że...* oraz *1000 dat na Tysiąclecie*.

W dniu 3 grudnia 1988 roku w gmachu Muzeum odbył się VIII Grudziądzki Sejmik Krajoznawczy poświęcony dwudziestej rocznicy śmierci Józefa Błachnio. Na zakończenie uroczystości zebrani podjęli uchwałę o skierowanie do władz wniosku o nadanie imienia Józefa Błachnio jednej z ulic miasta Grudziądza...

Imię Józefa Błachnio jako patrona przejęło Koło Przewodników Turystycznych PTTK.

Najobszerniejsze informacje dotyczące życia Józefa Błachnio są zawarte w *Roczniku Grudziądzkim* t. V-VI z 1970 r. oraz wydawnictwie „120 lat Muzeum w Grudziądzu” z 2004 roku.

Błachnio, Józef: Przewodnik po Grudziądzu i okolicy. Warszawa; Grudziądz: WKC : Miejski Ośrodek Sportu, Turystyki i Wypoczynku : Komitet Kultury Fizycznej i Turystyki dla Powiatu Grudziądzkiego i Miasta Grudziądza, 1968.

(L.B.S.)

Redakcja: Iwona Żurawska, Tadeusz Rauchfleisch, KMDG. Logo KMDG wykonał Grzegorz Rygielski.